

מידעון שה"מ - גיליון מספר 4 | יולי 2022 | תמוז תשפ"ב

נפלאות הגד"ש

יחיאל שטיינמץ, מנהל אגף (גד"ש, ירקות ופרחים)

הכי גדול

ענף גדולי השדה הוא ענף ענק, הכול בו בקנה מידה גדול - השטח, הטרקטורים, מחרשות, קומביינים, קטפות כותנה, בקיצור ה-כ-ו-ל. הוא נפרש על פני שטח של מיליון ושבע מאות אלף דונמים, שמתוכם חצי מיליון דונם - חיטה לגרעינים, וחצי מיליון דונם - חיטה למספוא. 300 קוב אדמה נהפכים בקרבם על כל דונם שנחרש, ותעשו את המכפלות... לכל מקום שתיסעו בארץ, מבעד לשמשת הרכב יראו שדות ענקיים במשטחים של 200 ו-400 דונם, והם אלה המייצרים את הנוף היפה של ישראל.

ואם תשאלו מה צבע השטח המועדף עליי, אענה שאני אוהב את כולם - גם השלף וגם החום, שלאחר החריש טומן בחובו הבטחה גדולה לעתיד פורה וצומח, וכבר כתבו על כך רבות המשוררים: "עוד שדי פורח ועולה שיבולת", "כי הגשם בעתו עוד יחונן את עפרה בסוף תשרי", "על מרחבי השלף ולובן הכותנה, על פני האנשים צרובי הקיץ", ועוד ועוד.

צילום: יאיר בר, קיבוץ סער

משנים את הנוף

שטח תירס שנזרע משנה את הנוף בתוך 70 יום, אלפיים קוב שהיו אוויר הופכים לנוף ירוק בשיא הצימוח. התירס גדל בשבעה סנטימטרים בכל יום בשיא הגידול, ואם תבואו בלילה בלי שהוא ירגיש, תוכלו להקשיב ולשמוע איך הוא גדל. אגב, כל 2,500 הקוב הללו ייעלמו בין יום עם הקציר, או בין לילה אם עסקינן בתירס מתוק. קו-נוע אחד, שנבנה במדבר, מכסה שטח חום של 400 דונם, שייתכן כי מימיו לא 'הולבש' ירוק, והופך אותו מאבק לחום, ומחום לירוק, מנוף מדברי לקמה

צילום: יאיר בר, קיבוץ סער

צבעים

צבעו של שדה כותנה בחורף הוא חום, באביב הוא מוריק, ובסתיו - לבן. שדה חיטה בצבע חום בסתיו, מוריק בחורף, וזהוב באביב. בדו-גידול של חיטה ותירס צבעו של השטח מחזורי: חום, ההופך לירוק, לאחר מכן לירקרק, ואז לחום-ירוק ושוב לחום. שדה החמניות משנה את צבע הנוף לצהוב.

הרבה יותר. בוודאי לא נסתר מעיניכם כי מערך שלם של קטיף כותנה, שכלל בעבר קטפות, עגלות ביניים, מהדק וצוות גדול, הוחלף בקטפת אחת שיודעת לקטוף יותר שורות במהלך אחד ולייצר בעצמה את הבלות.

צילום: יעל בר, קיבוץ סער

ללא מגע יד אדם

כהמשך ישיר לפסקה הקודמת, ענף הפלחה מוביל את תחום המיכון בעולם, וזה מה שמאפשר את ייצור המזון לאוכלוסיית העולם הגדלה, על ידי מעט חקלאים. הקומביין הענק הוא המכונה המשוכללת בתבל, בהיותו מבצע ארבע פעולות שונות, שפעם היו נעשות ביד אדם. הקומביין הראשון נגרר על ידי טרקטור. כשהומצא הקומביין הנוסע בכוחות עצמו, הוא קיבל את השם העברי 'קצרדש עצמונע'. ארבע הפעולות שמבוצעות על ידי קומביין זה הן קציר, דיש, זריה וניפוי. וכאן נזכיר את דברי הגמרא במסכת ברכות: "הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואח"כ אכל ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנין לפני" (ברכות · נח א). ניתן לצפות ביוטיוב בסרטונים הממחישים את עבודת הקומביין, ודוגמה לאחד מהם היא זו:

<https://www.youtube.com/watch?v=BobdjKxfZ18>

גבוהה וירוקה המתרוננת ברוח. מבין שלל המראות שמייצר הענף הזה, אחד היפים הוא שדה שלף המעוטר בחבילות קש, על רקע שמיים כחולים ועננים.

צילום: יעל בר, קיבוץ סער

חדשנות

בעוברכם על פני השדות, החיטה נראית לכם אותה החיטה, התירס אותו תירס, והקומביין אותו קומביין - אז זהו, שלא. הזנים שאנו מגדלים היום הם לא הזנים שגידלנו לפני עשרים שנה. פעם גידלנו 'דגנית' ו'בית השיטה' ו'דריאל', והיום אנו מגדלים 'גדרה' ו'גדיש' ו'עומר', ובין לבין הספקנו להמליך ולקבור כמה זנים נוספים. בעבר, כדי לדעת מה המצב בשדה, היה עלינו למדוד את השדה בשעלנו הלוך ושוב, אך היום הרחפן עושה זאת עבורנו, ובאותה הזדמנות גם מדווח לנו איפה העכברים חפרו מחילה באדמה. הרחפן מצלם ומספק תמונת מצב של עומד, של ההשקיה ושל רמת הדישון. ביכולתו לשוב למחילות העכברים ולפזר רק בהן את חומר ההדברה.

הן הטרקטור והן הקומביין משוטטים בשדה ללא מגע יד אדם, רק משמייים מנחה אותו ה-GPS, ובסוף היום הוא משרטט עבורנו מפה של יבול לכל מטר מרובע בשטח. אפילו המחרשה, הנושאת 4 או 6 סכינים ויודעת להתהפך בסוף התלם, יכולה להימנע מהיתקלות באבנים קשות בעומק הקרקע, המאיימות על תקינותה.

כל החברות המפתחות אמצעי בקרה לגידול, כמו טנסיומטרים, לבדיקת עובי גזע, טמפרטורת עלה וכו' - כולן מכוונות לענף שלנו, ולא מאהבה רבה לישראל, אלא מכיוון שכאן הן יכולות למכור

סיום יותר מרענן

אוכלוסיית המדינה גדלה, ועמה צריכת המזון. הדרישה לירקות, לפירות ולחלב גדלה אף היא, ואלה פוגשים את הענף בכל הקשור לייצור מספוא, ואכן אנו רואים שהמספרים גדלים משנה לשנה. בנוסף לכך, המלחמה באוקראינה מאיימת עם אספקה של מוצרים שונים מחו"ל, כמו גרעיני חיטה ורכז עגבניות, ואכן השנה נשתלו שדות נוספים של עגבניות לתעשייה כדי לגשר על הפער. הענף מאורגן על ידי גופים חזקים, ונתמך על ידי משרד החקלאות, מה שנותן לו כוח איתן לעמוד מול אתגרי הזמן והשעה, ואלו קיימים חדשים לבקרים.

איפה שה"מ בתמונה מדריכי שה"מ הם חלק בלתי נפרד מהענף מיום היווסדו ועד בכלל, והם מלווים אותו בייעוץ, בייצור ידע ובהנחלת המורשת, מבוקר ועד ערב, בקיץ, בסתיו, בחורף ובאביב, כל שנה כל השנה.

צילום: יאיר בר, קיבוץ סער

אנחנו והפרות

תלתן, בקיה, אספסת, אפונה, קינואה, טף, סיטריה, שיבולת שועל, שעורה, שלמון, חיטה וכמובן תירס - כל אלו מעשירים את המנה של הפרה, כל אחד תורם את חלקו, והפרה בתמורה מספקת לנו חלב, בשר וגם זבל. החלב מזין את תושבי ישראל, והזבל חוזר לשדות ומעשיר את הקרקע למען הדורות הבאים.

מטהרים את הארץ

אחת הטענות שהופנו בעבר לחקלאות הייתה שאנחנו מבזבזים את מימיה היקרים של המדינה; בהקשר של יצוא הכותנה, העגבניות ופרי ההדר, אמרו שאנחנו מייצאים מים יקרים שחסרים לנו.

היום ניתן לומר כי 780 מיליון קוב של מים שוליים (85% מהייצור בארץ) מופנים מדי שנה לחקלאות, ה'שותה' אותם בצמא, ואם לא היינו משתמשים בהם להשקיית הכותנה, התירס והפרדס, הרי שהיינו משתכשכים בהם בחוף הים או מוצאים אותם במקומות אחרים, לא נעימים כלל.

צילום: יאיר בר, קיבוץ סער